

Szép szerelem, rút szex

VISSZHANG - LXII. évfolyam, 11. szám, 2018. március 14.

Legutóbbi, megejtően személyes, szép írásában (*Szép szex?*, *ÉS*, 2018/6., feb. 9.) Földényi F. László lápos területre tévedt. Lápos, mert test és lélek viszonya, szerelem és szexualitás kapcsolata, a filozófiatörténet klasszikus problémaköréhez tartozóan, megnyugtató módon mind a mai napig tisztázatlan – mert tisztázhatatlan. Ez persze nem jelenti azt, hogy ne lehetne állítani – akár általános érvénnyel – ezekről bármit is, de nem árt, ha az állítás próbáját legalább a tapasztalat (akár mások egyéni tapasztalata, akár – szigorúbb megközelítésben – az általános tapasztalat) kiállja. Ebből a pontból nézve azonban problematikus Földényi néhány állítása.

Ő amellet érvel, hogy test és lélek nem választható szét az emberben, ezek nem egymástól függetlenül működni képes szubsztanciák. Csakis az ember az, akiben nincsenek „istenivé stilizált vágyak” egyfelől, alantas, csúnya testiség másfelől: „*Mert a test lélek is, a lélek pedig test is.*” De milyen ember az ilyen? Nem tragikusan meghasonlott lény?

Eme állításával Földényi mintegy daliás huszárvágással intézte el test és lélek metafizikai ördöglakatát, test és lélek dualitásának dilemmáját, azt a kínzó filozófiai problémát, amelyik minimum Platónig (de még inkább Püthagoraszig) nyúlik vissza.

„A »szex« éppolyan desztillált fogalom, mint a lélektől elkülönített »test«. Vagy mint a testtől elkülönített »lélek«. Egyiknek sincsen valósága, mindegyik pusztá fantazmagória” – írja Földényi. Kérdezhetném itt közbevetőleg, hogy hol marad a *szellem*, hiszen az ember legalább annyira szellemi lény, mint amennyire testi és egyben lelki (érző) lény is. Pontosabban e három megbonthatatlan egysége. De ez itt és most kekeckedés lenne. Ágálásom más természetű. Mert ha nem elválasztható test és lélek, ahogyan Földényi állítja; ha voltaképp értelmezhetetlen a póre szex és mindaz, amit szavak nélkül is üvölt felénk, akkor nem tölthetné be *lélektelen* funkcióját (akár az egyén életének, akár az ipari méretekben jelen lévő pornóbiznisz vonatkozásában); akkor nem kompromittálná a test követelése és immanens vágyai a szerelemben szakadatlanul a teljességre törekvő – és elkerülhetetlen végzeteként minduntalan főnixként aláhulló – lélek szárnyalásait. A test csak kielégülni akar. A lélek meg elszakadni a test béklyóitól a „gyönyörteljes egységbe” (a Semmibe, a Nirvánába, a Paradicsomba). De Sade márki vagy Bataille egzaltált, extrémén erotomán, minden lélektől megfosztott világának igazsága éppúgy önállóan is érvényes (aláhúзва a *test* igazságát), mint a német vagy angol romantikus költészet legszebb példái, amelyek a *lélek* szenvedéssel teli világát ábrázolják. A reszketve szerető szerelmesek éterien ragyogó, és a bűzlő csatornák félhomályában testiséget áruló és vásárló kiszolgáltatottak alantas világát fényévek választják el egymástól.

Jól láthatóan Földényi egyfajta szintézisre törekszik, csak hogy a tapasztalati világ fragmentált, és benne mi magunk is. Igen, az ember egység: test, lélek és *szellem* egysége, de mindegyik külön terrén a maga sajátos szabályaival, törvényszerűségeivel és követeléseivel. Földényi szemlátomást romantizálja és idealizálja azt, ami speciális emberi mivoltunkból, a *condition humaine* léthelyzetből fakad. És ami, ne is szépítsuk, minden eufóriájával, boldogságszilánkaival együtt is: tragikus.

Szép szex? című írásában Földényi ezúttal nem utalt arra a félelmetes, dionüszoszi (tehát: embertelen, emberellenes) őserőre, amelyet szerintem *A medúza pillantása* megírása idején kristálytiszván észlelt, és amelynek átélése minden, csak nem a „lehető legjobb érzés”.